

Ruud Koopmans. Fundamentalism and outgroup hostility. Muslim immigrants and Christians natives in Western Europe.

Fundamentalisme en de vijandelijkheid tegen buitenstaanders: Moslim immigranten en Christelijke autochtonen in West-Europa.

WZB Berlin Social Science Centre . www.wzb.eu Islamic fundamentalisme is widely spread. WZB study shows significantly high numbers amongst Europe's Muslims

Religieus fundamentalisme is geen marginaal fenomeen in West-Europa. Deze conclusie werd getrokken in een onderzoek van Prof. Dr. Ruud Koopmans, directeur van de onderzoeksafdeling Migratie, Internationalisatie en transnationalisatie van het WZB Berlin Social Science Centre. Koopmans analyseerde de data uit een representatief onderzoek onder allochtonen en autochtonen in zes Europese landen. Onderstaand artikel is een vertaling van "Fundamentalism and out-group hostility. Muslim immigrants and Christian natives in Western Europe", gepubliceerd in: WZB Mitteilungen. December 2013.

Vertaling artikel:

Fundamentalisme en de vijandelijkheid tegen buitenstaanders

In de verhitte controversies over immigratie en de Islam sinds het begin van de 21^e eeuw, werden moslims in het mediadebat en populaire beeldvorming geassocieerd met fundamentalisme. Anderen beargumenteerde dat het religieus-fundamentalistische gedachtegoed alleen voorkomt binnen een minderheid van in het Westen levende Moslims, en dat religieus fundamentalisme ook onder andere religies bestaat, onder andere binnen het Christendom. Desalniettemin ontbrak het aan beide kanten van het debat aan degelijk empirisch onderzoek omdat er heel weinig bekend is over de mate van fundamentalistische religiositeit onder Moslims immigranten. Door dit gebrek aan data is er geen vergelijking mogelijk met het fundamentalisme onder autochtone Christelijke groepen.

Religieus fundamentalisme is zeker niet iets dat uniek is voor de Islam. Het begrip stamt uit de Protestantse heropleving in de Verenigde Staten in het begin van de 20^e eeuw, waarbij men terug wilde keren naar de fundamenteën van het Christelijk geloof door strikt vast te houden aan de Bijbel, en de Bijbelse voorschriften letterlijk te interpreteren. Een groot aantal studies in de VS over Protestant-Christelijk religieus fundamentalisme laten zien dat dit sterk en consistent geassocieerd wordt met vooroordelen en vijandigheid tegen raciale en religieuze buitenstaanders en afwijkende groepen zoals homoseksuelen. Daarentegen is onze kennis over de mate waarin Moslimminderheden in Westerse landen fundamentalistische interpretaties van de Islam aanhangen, zeer beperkt. Diverse studies hebben aangetoond dat, in vergelijking met de meerderheid van de bevolking, Moslims vaker zichzelf als religieus omschrijven, zich sterker identificeren met hun religie en vaker deelnemen aan religieuze praktijken zoals bidden, de moskee bezoeken, religieuze voorschriften opvolgen zoals het eten van halal voedsel of een hoofddoek dragen. Maar religiositeit op zich zegt weinig over de mate waarin deze religieuze overtuigingen en praktijken als fundamentalistisch betiteld kunnen worden, en geassocieerd kunnen worden met vijandigheid tegen buitenstaanders.

Het uit WZB-fondsen bekostigde onderzoek (Zes Landen Immigrant Integratie Vergelijkend Onderzoek - Six Country Immigrant Integration Comparative Survey -SCIICS) onder immigranten en de autochtone bevolking in Duitsland, Frankrijk, Nederland, België, Oostenrijk, en Zweden voorziet voor de eerste keer in een solide empirische basis voor dit debat. Dit onderzoek, met een steekproefomvang van 9000 respondenten, werd in 2008 uitgevoerd onder personen met een Marokkaanse of Turkse achtergrond en een autochtone vergelijkingsgroep. Hierbij werd de breed geaccepteerde definitie van Bob Altermeyer en Bruce Hunsberger gebruikt, die het fundamentalistisch overtuigingsstelsel opdeelt in de onderstaande drie sleutelementen:

- Gelovigen moeten zich keren tot eeuwige en onveranderlijke regels die in het verleden zijn vastgelegd

- Deze regels kennen slechts een interpretatie en zijn bindend voor alle gelovigen
- Religieuze regels hebben voorrang op seculiere wetten

Deze aspecten van het fundamentalisme werden gemeten aan de hand van onderstaande onderzoeksvragen die werden gesteld aan autochtonen met een Christelijke achtergrond (70%) en aan Turkse en Marokkaanse respondenten die aangaven dat zij Moslim waren (96%).

- *Christenen / Moslims moeten terugkeren naar de wortel van het Christendom / de Islam*
- *Er bestaat maar een interpretatie van de Bijbel / Koran, en elke Christen / Moslim moet zich hier aan houden*
- *De regels in de Bijbel / Koran zijn belangrijker dan de wet (wet van het land waarin de ondervraagde woont)*

Religieus fundamentalisme is geen marginaal fenomeen in West-Europese Moslimgemeenschappen. Bijna 60% [van deze bevolkingsgroep] stemt in met de [eerste stelling] dat Moslims terug moeten keren naar de wortel van de Islam, 75% vindt dat er maar één interpretatie van de Koran mogelijk is waaraan elke Moslim zich moet houden [tweede stelling] en 65% zegt dat religieuze regels belangrijker zijn dan de wet in het land waarin zij leven [derde stelling]. 44% van de ondervraagde Moslims stemmen in met alle drie de stellingen. Fundamentalistische denkwijzen zijn iets minder aanwezig onder de Sunni Moslims (Turkse achtergrond) met 45% die instemt met alle drie de stellingen, in vergelijking met respondenten met een Marokkaanse achtergrond, waar een percentage van 50% instemt met de bovengenoemde drie stellingen. De Aleviten, een Turkse minderheidsgroepering binnen de Islam, laten een veel lager percentage zien (15%) als het gaat om fundamenteel Islamisme. In tegenstelling tot de gedachte dat fundamentalisme een reactie is op uitsluiting door het gastland, vinden we een lagere graad van fundamentalisme in Duitsland, waar Moslims minder religieuze rechten hebben dan in de andere vijf landen. Maar zelfs onder Duitse Moslims is een fundamentalistische houding wijdverspreid, waarbij 30% instemt met alle drie de stellingen. Vergelijkingen met andere Duitse onderzoeken laten opmerkelijk

dezelfde patronen zien. In het in 2007 gehouden onderzoek "*Muslimen in Deutschland*" stemt bijvoorbeeld 47% van de Duitse Moslims in met de stelling dat het nakomen van de regels van iemands geloof belangrijker is dan democratie, dit is bijna identiek aan de 47% in ons onderzoek waarin wordt aangetoond dat de regels van de Koran [voor Moslims] belangrijker zijn dan de Duitse wetgeving.

Een andere treffende bevinding is dat religieus fundamentalisme veel meer verspreid is onder Moslims dan onder Christelijke autochtonen. Onder Christenen stemt 13 tot 21% in met een van de drie stellingen, en minder dan 4% stemt in met alle drie de stellingen en kan worden gekarakteriseerd als consistent fundamenteel. In lijn met wat bekend is over Christelijk fundamentalisme is dat het niveau van instemming iets hoger (4% dat instemt met alle drie de stellingen) onder Protestanten dan onder Katholieken is (3%) en het meest uitgesproken is (12%) onder de aanhangers van kleine Protestantengroepen zoals de Zevende Dag Adventisten, Jehova's getuigen en de Pinkstergemeente. Desalniettemin blijven deze groepen in hun fundamentalistische overtuiging onder het niveau van de [Turkse] Sunni Moslims. De kijk van de Turkse Aleviten op de rol van religie is meer gelijk aan die van Christenen dan aan die van Sunni Moslims.

Omdat de demografische en sociaal-economische profielen van Moslimimmigranten en Christenen onderling sterk verschillen, en omdat het bekend is uit de literatuur dat gemarginaliseerde individuen uit de laagste sociale klasse zich meer aangetrokken voelen tot fundamentalistische bewegingen, zou het kunnen dat deze verschillen meer met klasse te maken hebben dan met religie. Ondanks dat de resultaten van regressieanalyses - waarin werd onderzocht op samenhang tussen opleiding, status op de arbeidsmarkt, leeftijd, geslacht en huwelijksstatus - laten zien dat sommige variabelen de variatie verklaren in fundamentalisme tussen beide religieuze groepen, verklaren of verkleinen ze niet het verschil tussen Moslims en Christenen. Een reden voor bezorgdheid is dat, terwijl religieus fundamentalisme onder Christelijke jongeren juist minder vaak voorkomt, onder Moslims een fundamentalistische houding even vaak onder jongeren als onder ouderen voorkomt.

Onderzoek van christelijk fundamentalisme in de Verenigde Staten toonde aan dat er een sterke koppeling is met vijandigheid tegen buitenstaanders die als een bedreiging worden gezien voor de eigen religieuze groep. In hoeverre vinden we deze koppeling in de Europese context terug? Om deze vraag te kunnen beantwoorden gebruiken we drie stellingen die het afwijzen van homoseksuelen en Joden meten, alsmede de mate waarin de eigen groep zich bedreigd ziet door de vijand van buitenaf.

- *“Ik wil geen homoseksueel als vriend”*
- *“Joden kun je niet vertrouwen”*
- *“Moslims zijn er op uit om de Westerse cultuur te vernietigen”* [voor autochtonen]
- *“Westerse landen willen de Islam vernietigen”* [voor personen met een Turkse of Marokkaanse migratie achtergrond]

Vijandigheid tegen buitenstaanders valt beslist niet te ontkennen onder autochtone Christenen. Zeker 9% is openlijk antisemitisch en vindt dat Joden niet vertrouwd kunnen worden. In Duitsland ligt dit percentage nog iets hoger (11%). Gelijke percentages verwerpen homoseksuelen als vriend (13% over alle landen, 10% in Duitsland). Het is niet verwonderlijk dat de Moslims de groep buitenstaanders zijn die de hoogste graad van vijandelijkheid scoren bij 23% van de autochtone Christenen (17% in Duitsland), er vanuit gaande dat Moslims er op uit zijn de Westerse cultuur te vernietigen. Maar weinig autochtone Christenen tonen vijandigheid tegen alle drie de groepen (1.6%). Als we alle autochtonen in beschouwing nemen, in plaats van alleen de Christenen, dan is het niveau van haat tegen buitenstaanders iets lager (8% tegen Joden, 10% tegen homoseksuelen, 21% tegen Moslims, en 1.4% tegen alle drie de groepen).

Ofschoon deze cijfers onder de autochtone bevolking op zich zorgwekkend zijn, vallen ze in het niet bij de cijfers onder Europese Moslims. Bijna 60% verwerpt homoseksuelen als vriend en 45% denkt dat Joden niet te vertrouwen zijn. Terwijl een op de vijf autochtonen beschouwd kan worden als islamofob, is de fobie die Moslims tegen het Westen hebben – waarvoor vreemd genoeg geen woord bestaat; men zou het misschien Occidentofobie kunnen noemen - veel hoger, met 54% dat gelooft dat het Westen er op uit is om de Islam te vernietigen. Deze bevindingen stemmen overeen met het feit dat, zoals een

onderzoek uit 2006 van het Pew Research Centre aantoonde, de helft van de Moslims woonachtig in Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk geloven in de samenzweringstheorie dat de aanval op 9/11 niet werd uitgevoerd door Moslims, maar georganiseerd was door het Westen en/of Joden.

Iets meer dan een kwart van de Moslims laten vijandigheid zien tegen alle drie de groepen buitenstaanders. In tegenstelling tot de resultaten van het religieus fundamentalisme, is vijandigheid tegen buitenstaanders meer vertegenwoordigd onder Moslims van Turkse komaf (30% stemt in met alle drie de stellingen) dan die van Moslims van Marokkaanse komaf (17% [stemt in met alle stellingen]). Ofschoon het verschil kleiner is dan in het geval van religieus fundamentalisme, laten [Turkse] Aleviten (13% stemt in met alle drie de stellingen) uitzonderlijk lagere niveaus van vijandigheid tegen buitenstaanders zien dan de Sunni Moslims van Turkse komaf (31%). Zorgelijk is opnieuw dat terwijl onder autochtone jongeren de vijandelijkheid tegen buitenstaanders aanmerkelijk lager is, dit niet het geval is bij Moslim[jongeren].

Hier moeten we er natuurlijk ook weer voor zorgen dat verschillen tussen Moslims en autochtonen niet te wijten zijn aan de verschillen in de demografische en socio-economische samenstelling van deze groepen, omdat het bekend is dat xenofobie hoger is onder sociaal-economisch gedepriveerde groepen. Multivariatie regressie analyses tonen inderdaad aan dat dit het geval is, maar wanneer er wordt gecontroleerd op de sociaal-economische variaties, dan verminderen deze nauwelijks de groepsverschillen. Groepsverschillen zijn daarmee dus veel belangrijker dan sociaal-economische verschillen. Bijvoorbeeld: het verschil tussen vijandigheid tegen buitenstaanders tussen degene met een lage en degene met een universitaire opleiding, is maar half zo groot als het verschil tussen Moslims en autochtonen.

Wanneer we het religieus fundamentalisme beschouwen, blijkt dat dit veruit de belangrijkste voorspeller is van vijandigheid tegen buitenstaanders, en verklaart dit de verschillen in mate van vijandigheid tegen buitenstaanders tussen Moslims en Christenen. Ook de grotere vijandigheid tegen buitenstaanders onder Turkse Sunni in vergelijking met Turkse Aleviten is bijna uitsluitend te verklaren door het hoger niveau van religieus fundamentalisme bij de Sunni. Een verdere indicatie dat religieus fundamentalisme een

belangrijke factor is achter de vijandigheid tegen buitenstaanders, is dat het ook de meest belangrijke voorspeller is in afzonderlijke analyses van Christenen en Moslims. Met andere woorden, religieus fundamentalisme voorspelt niet alleen waarom Moslim-immigranten doorgaans meer vijandig staan tegenover buitenstaanders dan autochtone Christenen, maar het laat ook zien waarom sommige Christenen en Moslims meer xenofob zijn dan anderen.

Deze bevindingen spreken duidelijk de vaak gehoorde claim tegen dat religieus fundamentalisme een marginaal fenomeen is in West-Europa, of dat het niet verschilt in de mate waarin fundamentalisme voorkomt onder de Christelijke meerderheid. Deze claims zijn overduidelijk onterecht, omdat bijna de helft van de Europese Moslims vindt dat Moslims terug moeten keren naar de wortels van de Islam, er maar één interpretatie van de islam mogelijk is, en dat de regels die hierin besloten liggen belangrijker zijn dan seculiere wetten. Onder autochtone Christelijken kan in deze zin minder dan 25% worden gekarakteriseerd als fundamentalistisch. Religieus fundamentalisme is des te meer geen onschuldige vorm van strikte religiositeit, zoals de sterke relatie met vijandigheid naar buitenstaanders - zowel onder Christenen als onder Moslims - laat zien.

Zowel de mate waarin religieus fundamentalisme voorkomt als de correlatie met homofobie, antisemitisme en "Occidentophobia", zou een belangrijk aandachtspunt moeten zijn voor beleidsmakers en leiders binnen de Moslimgemeenschap. Natuurlijk moet religieus fundamentalisme niet gelijk gesteld worden aan de bereidheid om religieus gemotiveerd geweld te ondersteunen of eraan deel te nemen. Maar vanuit het oogpunt van de sterke relatie met vijandigheid tegen buitenstaanders die het tentoonspreidt, is het zeer waarschijnlijk dat het bijdraagt aan een voedingsbodem voor radicalisering. Dit gezegd hebbende, moet men niet vergeten dat Moslims een relatief kleine minderheid binnen de bevolking uitmaken. En ofschoon, relatief gezien, het niveau van fundamentalisme en vijandigheid tegen buitenstaanders veel groter is onder moslims, zijn er in absolute aantallen zeker zoveel Christelijke - als Moslimfundamentalisten in West-Europa, en de grote meerderheid van homofoben en anti-semieten is autochtoon. Of zoals de religieus leider die zowel door Moslims als Christenen wordt gerespecteerd eens zei: 'Wie zonder zonde is werpe de eerste steen'.

Hoogleraar sociologie Prof. Dr. Ruud Koopmans is als onderzoeksdirecteur verbonden aan het Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung (WZB). Daarnaast doceert hij aan de Berlijnse Humboldt Universiteit sociologie en migratieonderzoek en is gastdocent aan de Universiteit van Amsterdam.

Bovenstaand artikel is het resultaat van een toonaangevend onderzoek voor West-Europa over Moslimfundamentalisme.

Joost Niemöller sprak met Koopmans voor zijn boek 'Het immigratietaboe. 10 wetenschappers over de feiten'. Zie ook recensie Itafit onder 'gelezen boeken.'

Link Engelstalig artikel

https://www.wzb.eu/sites/default/files/u6/koopmans_englisch_ed.pdf

Vertaling door Itafit.nl